

Postul în viața omului. Tradiții, practici magice, credințe și superstiții, preparate de post din Maramureș

Maria Bilțiu

Baia Mare

Omul a adus mereu mulțumiri bunului Dumnezeu, pentru minunea de a se bucura de lumina soarelui, de frumusețile naturii și de roadele pământului, acolo, unde i-a fost hărăzit să-și petreacă zilele din viața terestră. În căutările sale de a găsi cea mai bună și potrivită cale de a fi doar el singur cu Dumnezeu, omul a descoperit că în primul rând trebuie să existe o anumită ordine interioară, de liniște și pace sufletească, înlesnind, astfel, dobândirea maturizării sale spirituale, dar și de împăcare cu sine și cu puterea supremă.

Postul este una din multiplele forme de manifestare, o rânduială, din punct de vedere religios, o practică prin care biserica îndrumă pe creștinii săi pe căile virtuții și cinstirii lui Dumnezeu. Postul, de origine slavă. *postŭ*, nu este altceva decât dorința credinciosului de purificare a sufletului, dar și a trupului, renunțând la multe din plăcerile vieții și respectând unele interdicții impuse de biserică, printr-un regim alimentar lipsit de alimentele de origine animală, numai așa înțelegându-i, pe deplin, semnificația religioasă.

Această practică a fost întâlnită aproape în toate religiile existente și s-a manifestat din toate timpurile, având o perioadă mai scurtă sau mai îndelungată. De-a lungul timpului mulți pustnici, adevărate exemple de longevitate, au practicat postul. Sfântul Antonie cel Mare, care a trăit 105 ani, a respectat un post riguros timp de peste optzeci de ani.

Postul apare, ca o regulă de viață creștină, încă de pe vremea grecilor și romanilor, care practicau postul sub ambele forme. Egiptenii, babilonienii țineau post de penitență pentru ispășirea păcatelor. Budiștii, brahmanii îl țineau ca pe o firească conduită de viață. Mahomedanii țineau "*Ramadanul*" sau "*Ramazanul*", ajunau, întreaga zi, aproximativ o lună pe an. În religia mozaică a Vechiului Testament, postul era reglementat prin Legea lui Moise, cel care a postit patruzeci de zile, pe Muntele Sinai, când a primit de la Dumnezeu *Tablele Legii*. Acesta este postul *curățirii* sau *ispășirii*, ținut în ziua a zecea din luna a șaptea a anului. În vremea Mântuitorului Isus, evreii posteau una sau mai multe zile din lună, fariseii două zile pe săptămână, luni și joi și le asociau cu rugăciuni și fapte de milostenie. Însuși Iisus Hristos a practicat postul și l-a ținut patruzeci de zile, înainte de a-și începe activitatea de Învățător al oamenilor. Toți sfinții apostoli și sfinții părinți ai bisericii au practicat postul. Cu timpul în creștinism s-a accentuat, mai ales, latura spirituală a postului, considerându-se că adevăratul post nu înseamnă doar renunțarea din hrana omului la anumite mâncăruri și băutură, ci dominarea, cu spiritul și cu voința, a patimilor lumești, respectarea postului fiind o cale spre desăvârșirea sufletului prin progresul în virtute, iar ca act de cult însemnând jertfă de evlavie, căință și supunere către Dumnezeu.

Primele prescripții despre post, la Biserica creștină, le aflăm în “*Didahii*” (Învățătura celor 12 Apostoli), în care se fixează două zile de post (miercuri și vineri) din săptămână, mai apoi Constituțiile Apostolice stabilesc și posturile din ajunul unor mari sărbători dintr-un an: Crăciun, Bobotează, Paști, Sfinta Maria Mare, Sfinții Apostoli Petru și Pavel, iar cum trebuie să se țină postul a fost reglementat de Sinoadele ecumenice.

Românii, oameni cu credință și cu frică de Dumnezeu, au respectat cu osârdie, din toate timpurile, obiceiurile moștenite, așteptând cu smerenie și cu bucurie marile evenimente religioase din viața lor de creștini adevărați: Nașterea Pruncului Iisus, Botezul, Învierea Mântuitorului și alte sărbători însemnate din calendar.

În cercetările noastre pe teren, în satele maramureșene, am primit multe și interesante informații de la performeri, despre comportamentul țaranului român în întâmpinarea unei perioade de postire, începând cu *Lăsata secului*, un veritabil prag între două segmente de timp, bine delimitate, apoi pregătirile, obiceiuri și tradiții care trebuie respectate în perioada postului, până în ajunul sărbătorii care-i urmează, apoi informații despre preparatele culinare de pe masa țaranului, specifice lăsării de sec și a celor din perioada de abținere alimentară. În toate perioadele de post, fie că este vorba de postul Crăciunului sau postul mare de dinaintea Paștilor, există multe asemănări în desfășurarea graduală a momentelor semnificative.

Petrecerea de dinaintea intrării în post este pregătită și de tineri și de cei mai în vârstă cu mare atenție. “Îi zi mai aleasă. Umblă cu haine mai curate. Te împaci dacă ești sfădit cu cineva, ca și când ai fost la spovedanie.”, “Pun în vasă să înflorească crenji de măr, de păr, de piersic, ca la Anu Nou să aibă boboci și să înflorească.”, “În familie petrec laolaltă cu mâncare bună și băutură. Apoi nu mai beu și nu mai petrec până după post.”, “Femeile pregătesc mâncăruri mai bune, plăcinte, curechi umplut, carne de porc friptă, răcitură. Petrec cu mâncare și băutură. Petreceu tă’ din familie în noaptea aceie de lăsatul secului.”

Pentru ca efortul omului de a se abține de la mâncăruri nepermise în post să-i fie susținut, în această perioadă sunt interzise jocul și manifestările cu joc (hora de duminică, nunți, petreceri cu joc și băutură). Strigăturile de la jocul de “*lăsare*” aveau rostul de a impune această interdicție: “Cine joacă-n Postu’ mic, / Joace-i dracu’ pă buric. / Cine joacă-n Postu’ mare, / Joace-i dracu’ pă stinare.” Mai existau alte credințe și superstiții care trebuiau respectate, omul din popor având convingerea că “Dacă postești te iartă Dumnezo și î’ ajută.”, “În post nu-i slobod a mânca nimic de dulce, de fruct, cum să mai zăce, cârnaț, slănină, cărnuri, brânză, ouă, lapte, groșior, numa’ când îi dezlegare să mănâncă pește.”

Între alimentele de bază din hrana specifică postului maramureșeanului, ca de altfel întâlnești la toți românii, se afla cartoful “picioici, baraboi”, fasolea “madzăre” (madzăre frecată), ciuperci “hribe”, fructe uscate: prune, mere, pere “poame”, (chisăliță), apoi, varză “curechi umplut, piroști, boace, broșbuțe”, pâine de casă “pită” și mai demult mălai de post și preparate din mălai: “înturnate” de post, mămăliguță “tocană, colesă” cu untdelemn de floarea soarelui “oloi”, sau de dovleac “pepene”, cu hribi de post, cu “sâlvoiț”

(magiun), plăcinte cu umplutură de ceapă călită, cartof, varză murată, magiun. Multe din preparatele de post ne-au fost descrise de performerele noastre care s-au dovedit foarte pricepute în ale gătitului bucatelor de post.

Dar pentru a respecta toate aceste prescripții îndătinat femeile, încă înainte de a începe postul, pregătesc vasele care vor fi folosite doar pentru prepararea mâncărilor de post. Gospodinele fierb “șurluiesc” vasele cu leșie de coceni de porumb, pentru a îndepărta orice urmă de grăsime, dar sunt sate unde țăranii păstrează în gospodăriile lor două rânduri de vase, unele numai pentru preparatele de post și celelalte pentru bucatele de dulce.

Mai demult, în întâmpinarea postului, apelau la diverse practici magice, cu funcție de protecție și purificare. Oamenii “... făceau focuri pă deal și în cimitir. Focurile erau aprinsă de doi-tri feciori care invitau și fetele să petreacă.” sau “Să aprindeu focuri între uliș’. Sărem păste foc să fim ajeri și sănătoși tăt anu”, ori “Să leagă foarficile să nu lucre cu ele pântru lupi.”

În perioadele de post fetele și nevestele mergeau în șezătoare, “pretinile și vecinile s-adunau la o casă”, unde lucrau cu lâna și cânepa, “torceu, dăpănuu, făceau țevi, dá și horeu.” În postul Crăciunului învățau colinde, “le învățau una-două, că să colindau multe colinde atunci. Răsuna casa de colinde și săndemnuu și fetile și nevestele.” Și coconii învățau colinde, se adunau în mijlocul satului, la o “gazdă bună”, unde făceau repetiții și învățau rolurile de la obiceiurile care urmau să fie performate în zilele de sărbătoare.

Spre deosebire de Postul Crăciunului, în Postul Mare, care precede sărbătoarea Paștilor, creștinii își pomenesc morții, în unele zone ale județului respectând obiceiuri care până astăzi se performează cu mare strictețe. În Țara Lăpușului există un adevărat cult al morților. Obiceiul “*moșilor*” desfășurându-se în mai toate satele lăpușene, pe întreaga perioadă de post. “Morți să pomenesc în sâmbetele morțălor din post. Atunci femeile duc la beserică fărină, ouă, prescură. Acele rămân la popa.”, “Începând din prima săptămână din Postul Paștilor fiecare dă păresimile pântru pomenirea morțălor în cele șapte sâmbete. Pentru pomenirea morțălor fiecare dă o prescură ori bani, pântru care preotu’ face slujbă. Pomenile și Păresimile se fac în cimitir în sâmbăta lui Lazăr.”, “Să fac cincii până la nouă colaci, sarmale de post. Să ridică paos la morminte. Colacu’ și mâncarea să dau la o femeie săracă ori la on om sărac.”, “În primele zile ale Postului Mare se pun în biserică, în altar, vase cu fărină, sare, care se leagă la gură. În pânza cu care se leagă se taie o gaură în care se bagă o lumină. Lumina se aprinde la fiecare parastas din sâmbetele morțălor. Înainte se puneu în hârtii din fiecare sămânță care să sămâna în țarină. Vasele să scot în zăua de Florii, când să fac moși pântru morți. Sarea și fărina să dădeau la animale. Din sare să păstra ș-o purtau oamini la ii pântru vrăjuri. Înainte, când să puneu sămânțurile în holdă, se amestecau cu cele de semănat.”

Perioadele de post, prin tot ce se petrece în comunitățile satești, ne dovedesc că sunt segmente de o viață activă a omului, dar care se caracterizează printr-o conduită morală și spirituală de maximă decență, cu dorința de a întâmpina sărbătoarea așteptată cu nerăbdare, sperând într-o împăcare cu sine și cu Dumnezeu.

Bibliografie

Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria, Calendarul popular, Volumul I: Obiceiurile primăverii și verii, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2009.

Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria, Calendarul popular, Volumul II: Obiceiurile toamnei și iernii, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2010.